

Susieti pasekmes su vaiko elgesiu

Svarbu, kad vaikas taip pat jaustųsi atsakingas už savo patiriamus malonumus ir pasitenkinimą. Vaikas turėtų suprasti, kad malonumą jis patiria ne todėl, kad mama taip nusprendė, bet todėl, kad jis pats taip nusprendė ir nusipelnė šio malonumo.

Nepriimti atsakomybės už vaiką

Jei tėvai kiekvieną savaitgalį sutvarkys vaiko kambarį, jis ir netvarkys to kambario. Vaikas labai greitai išmoksta perduoti savo atsakomybę kitiems.

Pasekmės turi būti įvykdomos

Jei vaikas sulaužė taisyklę, jis turi už tai sulaukti pasekmių. Kartais tėvai sugalvoja tokių pasekmių, kurių realiai niekada nepadarys, pvz., „jei neruoši namų darbų, nebegausi pinigų pietums“. Tačiau vaikas puikiausiai žino, kad taip tikrai nebus ir visai nesvarbu, ar vykdys tėvų prašymus, ar ne.

Leiskite vaikui laimėti kovą tam, kad galėtumėte laimėti karą

Tėvai dažnai sako: „Aš aiškiai pasakiau taisyklę ir pasekmes, bet jo tai neišgąsdino, nes jis ir toliau nieko nedaro“. Mama pasakė sūnui: „jei tu nesusitvarkysi savo kambario – nesusitiksi su draugas ir sėdėsi namie“. Sūnus: „Na ir gerai, aš visai nenoriu šiandien su jais susitikti – pasėdėsiu prie kompiuterio“. Mama sutriko, nes nežinojo, ką dabar reiktų daryti.

Šiuo atveju mamai daryti nieko nereikia. Taisyklė veikia – vaikas nesusitvarko kambario ir neina į lauką. Vis tiek ateis tokia diena, kai jis norės eiti į lauką, ir bus priverstas susitvarkyti kambarį. Jis pats jaučiasi atsakingas už savo pasirinkimą.

Naudota literatūra:

1. R. Breidokienė, S. Ignatovičienė. Pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015
2. Viv East, Linda Evans. Vienu žvilgsniu, Tyto alba, 2008

Parengė:

mokyklos psichologė Inga Jankauskienė

Maketavo:

IT mokytoja Irma Balčiūnienė

PAKRUOJO „ATŽALYNO“ GIMNAZIJA

Kaip vaikams padėti mokytis atsakingo elgesio?

Atsakomybė

Atsakomybė – tai vaikui įskiepyta vertybių sistema: tai, kaip jis žiūri į gyvenimą ir aplinkinius žmones, tai, kaip jis suvokia savo laisvę, teises ir pareigas. Yra vaikų, kurie gali būti labai pareigingi namuose ir mokykloje: jie visuomet susitvarko savo kambarį, atlieka jiems paskirtus namų ruošos darbus ir puikiai mokosi, tačiau jie nesugeba priimti atsakingų sprendimų, nes tariama jų atsakomybė tėra aplinkinių primestos normos.

Tokie vaikai nuo mažens pripratę daryti tai, ko iš jų prašoma, tačiau atėjus laikui priimti savarankišką sprendimą, jie sustoja kryžkelėje, ir negali apsispręsti, kuriuo keliu pasukti, nes jų gebėjimas spręsti ir rinktis pagal vertybes nėra pakankamai išugdytas. Šis pavyzdys puikiai atskleidžia, kad atsakomybės jausmo neįmanoma primesti. Jį reikia ugdyti, rodant tinkamą pavyzdį arba kitaip tariant, pavyzdžiais skiepijant vertybes.

Atsakomybės ugdymas prasideda ne nuo vaiko, o nuo tėvų požiūrio ir nuostatų.

Kaip vaikai išmoksta atsakingo elgesio? Yra trys pagrindiniai būdai, kaip vaikai to išmoksta.

Įgimtas „geras“ elgesys

Su šiais vaikais tėvai paprastai turi mažai rūpesčių. Jiems nereikia kelis kartus priminti to, ką jie turi padaryti.

„Nuostatos“ vaikai“

Šiems vaikams iš pradžių reikia suprasti, kodėl jie turi atlikti tam tikrus darbus. Kai jie supranta konkretaus veiksmo priežastis ir pasekmes, tuomet vykdo tai, ko iš jų prašo suaugusieji. Keičiant šių vaikų elgesį labai svarbu su jais kalbėti ir skiepyti arba keisti jų nuostatas. Šiems vaikams reikia suteikti įvairią informaciją, leisti pasižiūrėti į viską iš skirtingų požiūrio taškų, nurodyti logines pasekmes. Kai susiformuoja atitinkama nuostata, paprastai taip ir elgiasi, pvz., jei supranta, kodėl reikia ruošti namų darbus, jie jos ir ruošia

„Elgesio“ vaikai

Šių vaikų neveikia jokie paaiškinimai, įtikinėjimai, įrodinėjimai, kaltinimai ar pan. Jiems galima šimtą kartų aiškinti, kodėl reikia sutvarkyti kambarį arba atlikti namų darbus, bet jie vis tiek to nedarys. Nuostatas jie susidaro tik tuomet, kai tam tikras elgesys tampa jų įpročiu.

Atsakomybės juos galima išmokyti ne keičiant jų nuostatas, o leidžiant jiems patirti pasekmes. Tai, ką daro tėvai, yra daug svarbiau nei tai, ką jie sako. Kuo dažniau vaikas priverstas elgtis tam tikru būdu (patinka jam tai ar nepatinka), tuo greičiau jis įgis atitinkamą nuostatą. „Elgesio“ vaikai neturi daug vidinės kontrolės, o jų savireguliacijos įgūdžiai yra gana prasti.

Siekdami išmokyti vaiką savidrausmės ir atsakomybės tėvai gali pasinaudoti šiais patarimais:

Aiškių taisyklių ir pasekmių nustatymas

Aiškiai pasakykite vaikui, ko iš jo tikėtės. Taip pat pasakykite, kas atsitiks, jei jis įvykdys tai, ko prašote ir kas atitiks, jei jis atsisakys tai atlikti. Pasekmės turi būti konkrečios ir realiai įgyvendinamos. Geriausia jei jos bus tuojau pat po tam tikro vaiko elgesio pasirinkimo (ne po pusės metų).

Supažindinti vaikus su taisyklėmis ir pasekmėmis dar prieš taisyklių suformavimą

Tokiu būdu vaikas mokosi prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir netenka iliuzijos, kad už jo elgesį atsakingi kiti žmonės.